

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2019-06-12 Nr. 4D-2019/1-349
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas arba KD) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai netinkamai nagrinėjant Pareiškėjo skundą (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

„[...] Skundas dėl KD atsakymo Nr. 2S-862. Kreipiausi su skundais dėl psichologo veiklos į Marijampolės PN [Marijampolės pataisos namai] ir KD, problema tokia, kad psichologas netinkamai reaguoja į prašymus konsultacijai [...]. [...] dėl psichologo veiklos [...] skundą teikiau 2018-11-29 Marijampolės PN gavau atsakymą [...] apskundžiau KD [...] gavau atsakymą 2019-02-22, [...] gautas atsakymas nėra informatyvus ir nesuteikia informacijos [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas prašo ištirti skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019 m. gegužės 10 d. raštu Nr. 4D-2019/1-349/3D-1234 kreipėsi į KD, prašydamas paaiškinti skunde nurodytas aplinkybes. 2019 m. birželio 5 d. Seimo kontrolierius gavo KD 2019 m. birželio 4 raštą Nr. 1S-1550, rašte ir pateiktuose prieduose nurodoma:

4.1. „[...] Kalėjimų departamente buvo gautas X 2018-12-27 skundas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2018-12-31 Nr. 2G-4604) dėl Marijampolės pataisos namų pateikto atsakymo Nr. 20/07-2186. Į pirmiau minėtą skundą pareiškėjui buvo atsakyta Kalėjimų departamento 2019-02-22 raštu Nr. 2S-862 „Dėl X skundo išnagrinėjimo“ [...]“;

4.2. 2019 m. vasario 22 d. KD raštas Nr. 2S-862, adresuotas Pareiškėjui, „Dėl X skundo išnagrinėjimo“, kuriame, be kita ko, nurodoma „[...] BVK 138 str. yra reglamentuojama pataisos įstaigos psichologinės tarnybos veikla. Psichologinės tarnybos struktūrą, veiklos principus ir formas nustato Teisingumo ministerija (138 str. 2 d.). Tačiau teisės aktai nereglamentuoja laiko, per kurį psichologas privalo konsultuoti nuteistąjį, taip pat nereglamentuoja ir psichologo konsultacijos trukmės. Tai sąlygoja individualūs psichologo sprendimai kiekvieno konsultuojamojo atveju. [...]“.

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...].“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama – VAĮ):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“;

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) praktika

7.1. LVAT 2018 m. birželio 19 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. AS-405-502/2018 yra konstatavęs:

„Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – ir BVK) 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (BVK 183 str. 3 d.). Taigi specialusis įstatymas, reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus – BVK, nustato privalomą tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 23 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS143-652/2014, 2017 m. gegužės 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-435-756/2017 ir kt.)“;

7.2. LVAT 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime Nr. A-822-3206-12, priimtame administracinėje byloje, yra konstatavęs:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldė įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla

grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtujų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

Tyrimo išvados

8. Skunde Pareiškėjas teigia, kad kreipėsi į Kalėjimų departamentą, tačiau sulaukė neišsamaus atsakymo bei buvo praleistas atsakymo pateikimo terminas.

9. Nagrinėdamas pareiškėjų skundus Kalėjimų departamentas, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs. Pažymėtina, kad LVAT, atskleisdamas objektyvumo principo turinį, 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje nurodė, jog laisvės atėmimo institucijų, t. y., Kalėjimų departamento, sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai (šios pažymos 8 punktą).

10. Pareiškėjas 2018-12-27 su skundu kreipėsi į KD dėl Marijampolės PN direktoriaus pateikto atsakymo į jo skundą.

Vadovaujantis VAĮ įtvirtintu išsamumo principu – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Kalėjimų departamentas 2019-02-22 rašte įvertino Marijampolės PN administracijos atsakymo pagrįstumą ir teisėtumą. Pareiškėjas buvo informuotas apie psichologinės tarnybos veiklos principus bei psichologų konsultacijų specifiką, t. y. jog „[...] teisės aktais nereguliuojama laiko, per kurį psichologas privalo konsultuoti nuteistąjį, taip pat nereguliuojama ir psichologo konsultacijos trukmė. Tai sąlygoja individualūs psichologo sprendimai kiekvieno konsultuojamojo atveju. [...]“. Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad įvertinus Marijampolės PN direktoriaus pateiktą atsakymą, jis buvo pateiktas laikantis teisės aktų reikalavimų.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui įvertinus KD pateiktą atsakymą Pareiškėjui, darytina išvada, kad KD atsakymas į Pareiškėjo 2018 m. gruodžio 27 d. skundą, pateiktas atsižvelgiant į kreipimosi turinį, parengtas laikantis Viešojo administravimo įstatymo reikalavimų (kiek tai susiję su rašto turiniu), išsamiai ir visapusiškai atsakyta į esminius skunde iškeltus klausimus, todėl darytina išvada, jog Pareiškėjo skundas buvo išnagrinėtas iš esmės, Skundo dalis, kiek tai susiję su skundo nagrinėjimo KD išsamumu, pripažįstama nepagrįsta.

11. BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos.

Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (BVK 183 str. 3 d.). Taigi, specialusis įstatymas, reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus – BVK – nustato privalomąją tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka.

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas su skundu kreipėsi į Kalėjimų departamentą (skundas KD buvo gautas 2018-12-31 ir užregistruotas Nr. 2G-4604). Pareiškėjas savo 2018-12-27 skunde KD teigė, jog yra nepatenkintas Marijampolės PN direktoriaus pateiktu atsakymu. KD, išnagrinėjęs Pareiškėjo skundą, 2019-02-22 raštu Nr. 2S-862 pateikė atsakymą (skundo nagrinėjimas užtruko ilgiau nei 20 darbo dienų). KD rašte (šios pažymos 4 punktas) Seimo kontrolieriui nepateikė informacijos apie tai, kad skundo nagrinėjimo terminas būtų buvęs pratęstas; taip pat nepateikė paaiškinimų, kodėl Pareiškėjo skundo tyrimas užtruko ilgiau nei 20 darbo dienų.

Atsižvelgiant į tai bei į esamą teisinį reglamentavimą, konstatuotina, jog KD atsakymas buvo parengtas ir pateiktas nesilaikant BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyto 20 darbo dienų termino, KD pareigūnai tokiais savo veiksmais (neveikimu) nepagrįstai vilkino Pareiškėjo skundo nagrinėjimą, todėl Skundo dalis, kiek tai susiję su skundo nagrinėjimo termino nesilaikymu, pripažįstama pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

13. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia X Skundo dalį dėl Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), kiek tai susiję su skundo nagrinėjimo išsamumu, atmesti.

14. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia X Skundo dalį dėl Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), kiek tai susiję su skundo nagrinėjimo termino nesilaikymu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

15. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad pareiškėjų skundai, kurie yra pateikti laikantis privalomos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos, būtų nagrinėjami laikantis Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 2 dalyje numatytų terminų.

16. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas